

Museiverkets förslag till undervisnings- och kulturministeriet på elementen som ska upptas i den nationella förteckningen över det levande kulturarvet

Konventionen om tryggnad av det immateriella kulturarvet godkändes av UNESCOs generalförsamling 2003. Konventionen trädde i kraft i Finland i 2013. Museiverket svarar för genomförandet av konventionen i Finland.

Syftet med konventionen är att främja tryggnaden av det immateriella kulturarvet, garantera att olika samfund, grupper och individers immateriella kulturarv respekteras samt öka medvetenheten om betydelsen av det immateriella kulturarvet. Konventionen framhäver förmedling av traditioner och kulturell mångfald samt människors delaktighet i kulturarvet.

Till Unescos konvention hör även förteckningar om det immateriella kulturarvet på såväl internationell som nationell nivå. Förteckningar är ett verktyg med vars hjälp man kan identifiera, beskriva och förmedla information om det levande kulturarvet. I Finland inleddes förteckningsarbete i början av 2016 genom att Wikiförteckningen över levande kulturarv öppnades, där olika sammanslutningar fritt kan spara information om för dem betydelsefullt levande kulturarv. Hittills har plattformen mottagit fler än 175 wikiartiklar på fem olika språk skapade av 240 olika aktörer. Wikiförteckningen är en informationsresurs om det levande kulturarvet i Finland som uppdateras kontinuerligt. Plattformen modereras av Museiverket.

Från wikiförteckningen är det möjligt att söka vidare till den nationella förteckningen över levande kulturarv vartannat år. I den första ansökningsomgången år 2017 valde undervisnings- och kulturministeriet 52 element till förteckningen. Den andra ansökningsomgången var öppen 4.11–5.12.2019. Inom den utsatta tiden mottogs 24 ansökningar. Av ansökningarna klarade 21 stycken Museiverkets tekniska granskning. Den öppna kommenteringsomgången för sammanslutningar och experter som verkar inom branschen för det levande kulturarvet var öppen 13–30.1.2020. Inom den utsatta tiden fick man sammanlagt 28 elektroniska kommentarer till wikiplattformen från 10 olika aktörer och personer.

Expertgruppen för det immateriella kulturarvet behandlade ansökningarna på sitt möte 12.2.2020. Ansökningarna har bedömts baserat på Unescos kriterier för förteckningen över mänsklighetens immateriella kulturarv samt preciserade nationella kriterier. Museiverkets förslag grundas på expertgruppens rekommendationer.

Den nationella förteckningen kompletteras regelbundet och nästa gång som man kan ansöka om införande i förteckningen är tidigast 2021. Element i den nationella förteckningen kan föreslås för upptagning i Unescos internationella förteckningar över immateriellt kulturarv. I anslutning till detta har elementens bakomliggande sammanslutningar möjlighet att uttrycka sitt intresse genom en separat ansökan till Museiverket. Ansökan ordnades senast år 2018 och den följande ansökan är inte ännu avgjord. Beslut om förslag som skickas till Unesco fattas, på förslag av Museiverket och expertgruppen för det immateriella kulturarvet, av undervisnings- och kulturministeriet.

Museiverket föreslår att de bifogade 12 objekten godkänns som tillägg till den nationella förteckningen över det levande kulturarvet.

Tf. överdirektör Elina Anttila

Fester och sedvänjor

Levande julkalender i Kottby

Kottbys levande julkalender är ett publikevenemang som äger rum i december i stadsdelen Kottby i Helsingfors. Varje dag tänds lyktor och en kalenderlucka öppnas. Evenemanget inspirerar till läsning, sång, lek och att lära känna området och dess människor. Evenemangen som kommer med i kalendern ordnas på olika håll i Kottby och de är avgiftsfria och öppna för alla. Kalendermotiven rör allt från att lära känna invånarnas verksamhet, gamla byggnader och att bevara områdets livskraft till att förstärka den sociala gemenskapen och att bevara kulturarvets kontinuitet. De sökande är ett flertal föreningar, organisationer och stadens aktörer, sammanlagt 15 st.

Musik, dans och scenkonst

Demoscene

Demoscene är en internationell sammanslutning med fokus på att göra audiovisuella uppträdanden i realtid som kreativt kombinerar *demoprogrammering*, grafik och ljud. Den producerar även många andra typer av digitalt innehåll: små demon (*intron*), musik, grafik, videor, diskettblad och spel. Dessa verk delas gratis ut, ursprungligen på disketter och senare i olika webbtjänster. Sammanslutningen har vuxit sedan 1980-talet och består numera av hundratals olika demogrupper runtom i Finland, som var och en har allt från några medlemmar till flera tiotal. Grupperna träffas på olika evenemang under året. Subkulturen är stärkande för sina medlemmar och en viktig del av identiteten. I ansökan deltar en bred skara aktörer inom branschen, sammanlagt 13 st.

Spela och bygga Jouhikantele (Stråkljra)

Stråkljra (joushikannel eller joushikko), är ett stränginstrument som spelas med stråke, vars speltradition har funnits i Karelen och Savolax ända sedan medeltiden. Förutom att spela på stråkljra hör det till det levande kulturarvet att bygga instrumentet. Det nästan bortglömda kunnandet att spela och bygga stråkljra har återupplivats under de senaste årtiondena. Idag finns det tusentals intresserade och professionella som utövar traditionen. Man kan studera stråkljraspelning i många läroanstalter och dessutom har den ett starkt fäste på nätet. De sökande är 32 spelare samt Kanteleliitto ry, Kansanmusiikki-instituutti, Kansanmusiikkiliitto, Musiikkiyhdistys pro Sommelo ry och Konstuniversitetet Sibelius-Akademiens ämnesgrupp för folkmusik.

Spela och bygga kantele

Kantele är ett känt instrument för finländarna framför allt tack vare Kalevala, där den 5-strängade kantelen genom tiderna har utvecklats till en 40-strängad. Kantele kan ses som en nationell symbol, men den har också en aktiv musiker- och byggarkår runtom i Finland. Kantele spelas ensam, som ackompanjemang till sånger, i kantelegrupper och i alla andra typer av ensembler. Fenomenet är en väsentlig del av det levande kulturarvet för individerna, grupperna och sammanslutningarna som utövar detta och det förs vidare på många olika sätt. Fenomenet skapas kontinuerligt på nytt och de som utövar traditionen upplever att den är betydelsefull för deras identitet. De sökande är Kanteleliitto ry, Kanteleensoiton Opettajat ry, Sibelius-Akademiens ämnesgrupp för folkmusik och Finlands kantelemuseum.

Dövas kulturdagar

Finlands Dövas Förbund rf arrangerar vartannat år dövas riksomfattande kulturdagar och vartannat år kulturevenemanget för döva seniorer. På kulturdagarna uppträder och tävlar en stor skara konstutövare sinsemellan på teckenspråk. Tävlingsgrenarna är scenuppvisningar, bildkonst, handarbete, fotografering och digital konst. För varje gren finns en individuell tävling och en grupptävling. Teckenspråkgemenskapen i

Finland har uppskattningsvis 5500 medlemmar och omkring en tredjedel av dem beräknas delta i kulturdagarna. Gemenskapen upplever evenemanget som en del av sitt eget levande kulturarv och det stärker identiteten för dem som deltar. Kulturdagarna har även utvecklat nya former av uppvisningar och framförande inom gemenskapen. De sökande är Finlands Dövas Förbund rf, Työväenmuseo Werstas och Dövas museum.

Dockteater

Finlands dockteaterfält är brett och branschen har hundratals professionella och amatör utövare, som gör dockteater med väldigt många olika tekniker och teman. Traditionell och ny dockteater fungerar sida vid sida, och branschens nationella och internationella festivaler hålls på olika håll i Finland under hela året. Föreställningarna har årligen över 250 000 åskådare på över 3 500 föreställningar på olika håll i Finland. Föreställningar ges av professionella teatrar, tiotals fria dockteatergrupper och soloartister samt otaliga amatörgrupper. Kulturarvet lever och utvecklas kontinuerligt. De sökande är Suomen UNIMA ry, Lapin nukketheateriyhdistys, Nukketheateri Ofelia, Nukketheateritaiteilijayhdistys Aura of Puppets, Pieksämäen Nukkekotki och Teatteri Hevosenkenkä.

Sågspelning

Sågspelning är ett levande kulturarv som kräver färdigheter och bra gehör. Såg spelas vanligtvis på en såg som tillverkats för ändamålet, men det går också att spela på arbetssågar. Det finns sammanlagt drygt hundra sågspelare på olika håll i Finland. Såg spelas på olika fester och evenemang och dessutom arrangeras läger, kurser, konserter och tävlingar. Verksamheten är småskalig, men traditionen är ett viktigt levande kulturarv för dess utövare och deras identitet. Den sökande är Suomen Sahansoittajat ry.

Muntlig tradition

Godnattsaga

Godnattsagor läses högt eller berättas fritt i finländska familjer när barnen ska lägga sig. Sagor läses och berättas huvudsakligen för barn under skolåldern, men även för skolbarn som redan lärt sig läsa. Rådgivningarna, biblioteken och många organisationer som arbetar med litteratur stöder läsning av godnattsagor. Även på nationell nivå har man insett fenomenets betydelse. Traditionen med godnattsagor är ett intressant exempel på hur en tradition både ändras och bevaras under tidens gång och teknologins utveckling. De sökande är Barnboksinstitutet, Läscentrum och Föreningen för ordkonstundervisning i Finland.

Hantverksfärdigheter

Ryatraditionen

Traditionellt har ryorna varit stora täcken, väggtextilier eller sittunderlag. Ryor har traditionellt tillverkats genom att väva på vävstol eller genom att sy på färdigt grundtyg. Numera tillverkas ryor i alla storlekar, av många olika material för olika användningsändamål. Traditionen förs vidare av flera aktörer som ordnar undervisning och tusentals hobbyutövare. Man kan även lära sig att göra ryor via sociala medier, där även bilder på ryor delas. Traditionen kan ses som en del av kontinuum och den förändras med tiden. De sökande är Förbundet för hemslöjd och konsthantverk, Finlands Hantverksmuseum, Suomen Käsiyön Ystävät ry och Käsiyö verkossa ry.

Tillverkning av Tommi-puukko

I Hyrynsalmi har man smitt kniven Tommi-puukko ända sedan slutet av 1800-talet, och traditionen är särskilt stark i Kajanaland och nordöstra Österbotten. Tillverkningen av kniven lärs ut i grundskolan och i områdets medborgarinstitut. Det finns tiotals aktiva tillverkare i Hyrynsalmi. Kniven skapas som en persons hantverk ända från smidandet av stålet till sömnaden av knivslidan. Knivtillverkningen är ett mästerverk i individuellt hantverk, ett sätt att uttrycka sig. Traditionen har en central betydelse inom området samt för identiteten hos dem som utövar traditionen. Den sökande är Tommi-puukon Perinneyhdistys ry.

Naturen och världsalltet

Kalevalainen jäsenkorjaus som traditionell behandling

Kalevalainen jäsenkorjaus är ett sätt att behandla kroppens vävnader på ett mjukt sätt genom att utnyttja ledernas rörelsebanor. Traditionen upprätthåller kulturen att vårda med händerna, där beröring och samspel spelar en viktig roll. Kalevalainen jäsenkorjaus har långtgående rötter i den finländska folklore. Traditionen utövas av utbildade personer med den skyddade beteckningen *kalevalainen jäsenkorjaaja* och de är cirka åttahundra. Traditionen förs aktivt framåt med hjälp av utbildning, seminarier och publikationer. Traditionen har en stark kontinuitet och den är en del av utövarnas identitet. De sökande är Kansanlääkintäseura ry, Kalevalainen kansanparannus -säätiö och Perinnehoitojen neuvottelukunta.

Romernas hästkunskaper

Hästkunskaperna är en del av romernas levande kulturarv i Finland och de förenar rombefolkningen. Hästkunskaper och god hästhållning är en hederssak för romerna, och att äga hästar har ofta varit hela familjens levebröd. Hästkunskapstraditionen har förändrats under det gångna århundradet från användning som nyttodjur till hästhobbyer och -sport. Många förtjänar sitt levebröd som hästskötare, uppfödare, hovslagare, tränare och körsvänner. Hästarna märks även i romernas sånger, muntliga tradition och till exempel i smycken. Traditionen har en stark betydelse för gemenskapen och traditionen förändras över tid. Sökande är Finlands romaniförening rf.

Museiverket

levande
KULTURARV
.....